

A szóban forgó törvény hatálybalépését követően kiderült, hogy a legnagyobb lélekszámú kisebbség, a cigány etnikum, kimarad ebből a támogatásból, mert a nemzetiségekkel szemben nekik sem nemzetiségi iskoláik, sem nemzetiségi tantervük, sem tankönyvük nincsen. Ugyanakkor a cigány gyermekek eredményesebb oktatása érdekében nagyon nagy szükség lenne arra, hogy azok az óvodák, iskolák, ahol szociális, etnikai és nyelvi problémákkal küszködő kisgyermekkel foglalkoznak, a plusz feladatok ellátásához plusz anyagi eszközöket is kapjanak. Ezt felismerve született meg a döntés, miszerint a szóban forgó kiegészítő állami hozzájárulás igényelhető – az előbbieken már felsoroltakon túlmenően – cigány gyermekek oktatásához is. A gondot az okozza, hogy nem csak a cigány gyermekeknek van szükségük felzárkóztató képzésre, hanem más rétegek gyermekeinek is. A rendelkezés sérti az állampolgári jogegyenlőség elvét, mivel az azonos helyzetű, nem cigány kisgyermek felzárkóztatását nem támogatja. Sok helyen tehát azért nem igénylik a támogatást, mert úgymond nem akarják megsérteni a cigányokat, vagy mert nem akarják kirekeszteni a nem cigány, de oktatási szempontból hátrányos helyzetű kisgyermeket.

Sok félreértés és elégedetlenség forrása, hogy mivel sokan nem ismerik az önkormányzati gazdálkodás sajátosságát, kifogásolják a nemzeti és etnikai kisebbségek gyermekei után igényelhető normatív támogatást, az önkormányzat nem adja tovább az arra jogosult óvodának, iskolának. Az önkormányzati gazdálkodás sajátossága, hogy normatív bevételeit, felhasználási kötelezettség nélkül használhatja fel, azokkal szabadon gazdálkodhat. Kötelezettsége arra vonatkozik ebben az esetben, hogy ha igényelt támogatást, akkor biztosítania kell a feladat ellátását. A normatív támogatás összege azonos az ország egész területén, ugyanakkor a feladatok ellátása településként, intézményként is változó. Amíg az egyik helyen a normatív támogatás összegénél kevesebből is megoldható a feladat, másutt az önkormányzatnak még más forrásaiból ki is kell egészítenie azt. A feladatok ellátásának pénzügyi ellenőrzésére csak a Számvevőszék jogosult. A feladatok ellátását viszont a kisebbségek személyesen vagy érdekképviselői szerveiken keresztül igényelhetik, illetve ellenőrizhetik.

A kisebbségi törvény elfogadását követően érdemes lenne visszatérni azokra a várható problémákra, amelyeket az okoz, hogy a cigányságnak a nemzeti kisebbségekhez képest sok tekintetben külön érdekeik vannak, más feltételekkel rendelkeznek, amit a kisebbségi törvény nem vesz figyelembe.

Kozák Istvánné

NEMZETISÉGI OKTATÁSÜGY MAGYARORSZÁGON

A magyar társadalomban végbemenő változások a hazánkban élő nemzetiségekre is hatottak. Hangsúlyozottabban kerültek felszínre a nemzetiségi nevelő-oktató munka hiányosságai, és egyértelműen fogalmazódtak meg a fejlesztéshez, a nemzetiségek nyelvének fennmaradásához szükséges alapvető igények, a nemzetiségi nyelv eredeti pozícióinak visszaállítása a nemzetiségi iskolákban. Mindezek indokolják e téma teljes körű áttekintését és a fejlesztés irányainak meghatározását.

Intézmények

A nemzetiségi nevelő-oktató intézmények sajátos célját és feladatát az intézmények megalakulásával egyidőben határozták meg. Ezek a következők: a nemzetiségi nyelv hatásos oktatása; a nemzetiségi tudat fejlesztése; a kétnyelvűség készségének kialakítása; a nemzetiségi nyelven való

önművelés igényének felkeltése; a nemzetiségi nyelvi kultúra közvetítése, ápolásának elősegítése. Nemzetiségi nevelési-oktatási intézmények a fenti céloknak és feladatoknak, különösen az 1960/61. évi intézkedések nyomán, nem feleltek meg maradéktalanul. (Az említett évben a Művelődési Minisztérium Nemzetiségi Osztálya a megyei művelődésügyi osztályok számára körlevelet adott ki, amelyben „a nemzetiségi tanulók társadalmi esélyeinek növelésére” hivatkozva előírta a reál tantárgyak magyar nyelvű oktatását. Egyidejűleg ennek az oktatási formának megfelelő óratervet is kidolgozták.) Ez az intézkedés indította el ezen iskolatípus leépülését. Jelenleg az oktatás tartalma alapján egyetlen iskoláról sem mondható el, hogy valóban nemzetiségi intézmény. A magyarországi németek és szlovének az 1960-as évet megelőzően sem rendelkeztek német, és szlovén tanítási nyelvű iskolákkal.

Az eredménytelenség oka összetett. A a negyvenes évek végén a nemzetiségi iskolahálózat kialakításakor többségében hatástalan nyelvet oktató iskolákat létesítettek; az 1947-es magyar-szlovák lakosságcsere; az ötvenes években történt erőszakos téteszesítés; a fentebb említett 1960/61. tanévben kiadott körlevél; a hatvanas és hetvenes években végrehajtott körzetesítés okozott mérhetetlen károkat a hazai nemzetiségi oktatás terén.

A hazai nemzetiségi lakosság többsége kistelepüléseken, szórványokban él. A falvak társadalmi, gazdasági fejlődésével az addig zárt nemzetiségi települések nyitottá váltak. Az urbanizáció hatására a nemzetiségi nyelv szerepe egyre kisebb lesz.

A felvázolt folyamatot a nemzetiségi tanítási nyelvű oktatási intézmények valamilyen mértékig ellensúlyozhatták volna. Az oktatásügy azonban a fentebb vázolt tendenciát követte, a nemzetiségi tanítási nyelvű intézmények száma egyre csökkent, sőt a megmaradókban a nemzetiségi nyelvű nevelő-oktató munka színvonala lefelé tendált. Ez a folyamat idézte elő, hogy az iskolás korú gyerekek és a családok többsége nem vagy alig ismeri saját nemzetiségének a nyelvét. A családi nyelvi háttér csökkenése, illetve hiánya szinte megoldhatatlan feladat elé állítja a nemzetiségi nevelő-oktató intézményeket. A ma működő ún. nemzetiségi oktatási intézményrendszer megfelelő állami, társadalmi segítség, a nemzetiségi családok felelősségteljes közreműködése nélkül a feladatok megoldására képtelen.

Óvodai nevelés

Az óvodák száma 361, ebből: 15 (5%, 3 német, 2 román, 8 szerbhorvát, 2 szlovák óvoda) nemzetiségi tanítási nyelvű. A többi 346 (95%) nemzetiségi nyelvet oktató. Ezek az óvodák a korábban a nemzetiségi nyelvi foglalkozásokat napi 20–30 percben tartották. 1986 szeptembertől a nemzetiségi óvodai program a nyelvoktató óvodák számára kettő teljes nemzetiségi napot ír elő. Az óvodák többsége a nyelvet jól beszélő óvónői hiányra, valamint a gyerekek nem kielégítő nyelvi tudására hivatkozással a programot teljesíteni nem tudja.

A probléma ismeretében szükségesnek tartottuk egy intenzívebb nyelvoktatási forma kikísérletezését és ajánlását a nyelvoktató óvodák számára. Lényege, hogy a gyerekekkel henteente négy teljes napon nemzetiségi nyelven foglalkozzanak az óvónők. Célja, hogy a gyerekek csekély tájnyelvi ismeretére alapozva, túlsúlyra juttassa a nemzetiségi nyelv használatát és előkészítse őket a teljes nemzetiségi nyelvű, illetve kétnyelvű általános iskolai oktatásra.

A társadalom és az intézmények felelőssége mellett hangsúlyozni kell a nemzetiségi családok felelősségét is a nemzetiségi tudat és a nyelv átörökítésében. Az intézményrendszer csak részben tudja pótolni azt, amire a család nem vállalkozik.

A nemzetiségi nyelvet oktató általános iskolák

Ez az iskolatípus a nemzetiségi iskolahálózat kialakításával egyidős és azóta – kisebb tartalmi korszerűsítéstől eltekintve – szinte változatlan. A tanulók nemzetiségi nyelviüket heti 3–4, illetve az orosz nyelv fakultatívvá tételével az 1988/89. tanévtől heti 5–6 órában tanulhatják.

A felvázolt céloknak és feladatoknak ez az iskolatípus nem felel meg. Ez részben az alacsony óraszám, részben a nyelvi órák státusával (0. óra, csatlakozó óra, nemzetiségi óraterv mellőzése) magyarázható.

Az idegen nyelvek tanulásának szabadon választása a nemzetiségi területen is változást idézett elő. Az orosz nyelv fakultatívva tételével a nemzetiségi nyelv erősítését reméltük, helyette – német nyelvterület kivételével – a nyugati nyelvek tanulása iránti igény erősödött fel. A nyelvoktató iskola fenntartása csak ott lenne indokolt, ahol a nemzetiségi lakosság számaránya nem tesz lehetővé más oktatási formát. Ezzel szemben feltűnő és komoly gondot jelent, hogy ez a legelterjedtebb iskolatípus! A nemzetiségi családok nyelvátörökítő szerepe ugyanis érzékelhetően csökkent s ezzel egyidőben felértékelődött a nevelési-oktatási intézmények szerepe. A hatékonyabb nyelvoktatás érdekében a tantervek, tankönyvek szerkezeti, nyelvi és tartalmi korszerűsítése mellett ennek a szerepnek legalább a kétnyelvű iskola tudna megfelelni.

Kétnyelvű általános iskolák

Ezen iskolatípus bevezetését a nemzetiségi nyelvet oktató iskola alacsony határfoka tette szükségessé. Igény elsősorban német és szlovén nyelvterületen mutatkozott, mivel nem rendelkeztek nemzetiségi tanítási nyelvű iskolákkal. Lényege, hogy a nemzetiségi nyelv tantárgyon kívül más tantárgyak (környezetismeret, ének-zene, illetve történelem, földrajz) oktatása anyanyelven és magyarul is történik. A nemzetiségi nyelv tantárgy heti óraszám 4. Az orosz nyelv fakultatívva tételével 5–6 óra, valamint más tantárgyak (környezetismeret, ének-zene, történelem, földrajz, osztályfőnöki óra) nemzetiségi nyelven is történő oktatásával a heti óraszám 10–12-re növelhető. A tanórán kívüli anyanyelvi foglalkozásokkal ez az óraszám még tovább emelkedhet.

Az iskolatípus keretterve, óraterve, tankönyvei folyamatosan készülnek. A tankönyvek kiadásáról minisztériumi megrendelés alapján a Tankönyvkiadó Vállalat Nemzetiségi Szerkesztősége folyamatosan gondoskodik. Ez az intézménytípus teremthetné meg hosszabb távon a nemzetiségi tanítási nyelvű általános iskola, vagy tagozat létrehozásának a feltételeit.

A nemzetiségi tanítási nyelvű általános iskolák

Mint ismeretes ez az iskolatípus 1960-ig a nevének megfelelő céllal működött. Ez időtől fokozatosan kétnyelvű lett azáltal, hogy a reál tantárgyak tanítási nyelve a magyar lett. Az új óraterv alapján – mely lényegében ma is érvényben van – a nemzetiségi nyelven oktatott tantárgyak szakkifejezéseit magyarul, a magyarul oktatott tantárgyak szakkifejezéseit anyanyelven is meg kell tanítani. Az alsó tagozat elvileg továbbra is egynyelvű maradt, azonban az iskolák az egynyelvűséget gyakorlatilag ezen a fokon sem tudják tartani. Ez a “felemás tanítási nyelvű” iskolatípus a gyakorlatban lényegében nem vált be. Sürgős változtatásra érett, azért is, mert a problémák elkendőzését jelenti, hogy nemzetiségi tanítási nyelvűnek nevezzünk olyan intézményt, amely valójában nem az. A változtatás irányát a szakmával, helyi önkormányzatokkal, a nemzetiségi érdekképviseleti szervekkel és szülőkkel egyetértésben kell meghatározni.

Valamennyi nemzetiségi tanítási nyelvű iskola önállóan keresi a visszatérő utat, de átmenet nélkül a teljes egynyelvűséget a már felvázolt okok miatt egyik sem vállalja. A volt nemzetiségi tannyelvű iskoláknak az egynyelvűsége való fokozatos áttéréshez – a tanulók eltérő nyelvi tudásszintje miatt – csoportbontás, az óraterv és tanterv rugalmas használatának biztosítása szükséges. A személyi és tárgyi feltételek megteremtése megkezdődött. A reál tantárgyak tankönyveinek nemzetiségi nyelvekre való fordítását differenciáltan, az igényeknek megfelelően kezdtük meg. A fokozatos átmenethez az 1989/90. tanévtől kezdődően külföldi vendégtanárok alkalmazását tettük lehetővé. Az 1. osztályba lépő gyerekek nyelvi felkészítését ezek az iskolák egynyelvű óvodai csoport indításával igyekeznek elősegíteni.

Minden iskolatípus, de főként a nemzetiségi tanítási nyelvű iskola feladata a nemzetiségi tudat erősítése, az adott nemzeti kisebbség kultúrájának, történetének, értékeinek stb. közvetítése, oktatása. Ezt a célt megfelelő dokumentumok, oktatási segédletek hiányában még a nemzetiségi tanítási nyelvű iskola sem tudja szolgálni. Még a történelem oktatás keretében sem kapott helyet a nemzeti történet oktatása.

Nemzetiségi középiskolák

A gimnáziumban a nemzetiségi nyelv és irodalom tantárgyon kívül nemzetiségi nyelven folyik még a történelem, földrajz és társadalmi ismeretek oktatása. Ezen felül kétnyelvű a szakkifejezések tanítása. Az óvónői szakközépiskolákban heti 4 órás nemzetiségi nyelv és irodalom tantárgyon kívül egy nyelven folyik még az ének-zene, óvodai gyakorlatok, nemzetiségi módszertan és szakmai gyakorlatok oktatása. Az orosz nyelv fakultatívva tételével felszabaduló órákat a gimnáziumok nem az anyanyelvi óraszámok növelésére, hanem más idegennyelvek (angol, német, olasz) tanulására használták fel. A középiskolák többségének az azonos nyelvi országban működő közép fokú intézményeivel rendszeres kapcsolatuk van, mely elsősorban a tanulók nyelvi fejlesztését szolgálja. A közép fokú intézmények egységes állásponton vannak abban, hogy az eddigi érvényben levő tanterv, óraterv, tankönyv korrekcióra szorul. Az eddiginél rugalmasabb, a nemzetiségi tudat fejlesztését jobban szolgáló dokumentumokra van szükség.

Felsőoktatás

A felsőfokú képzés nyelvenként és képzési fokokként (óvónői, tanítói, tanári) szervezettel megközelítően biztosított. A nemzetiségi tanszékek, illetve tanszéki csoportok a (van ahol összesen egy fő oktató útján) felsőfokú intézmények keretén belül működnek. A középiskolai alacsony mérítési bázis (szlovák, szerb-horvát, román) és néhol az alacsony keretszámok (német) miatt a hallgatók száma nem kielégítő. Fokozza a problémát az is, hogy a végzettek közül sokan nem szakjuknak megfelelően, illetve nem nemzetiségi területen helyezkednek el. A tanulmányi idő alatt a főiskolai hallgatóknak nem biztosított szervezett keret a szakpárok szaknyelvének elsajátítására, ami a nemzetiségi tanítási nyelvű iskolákban elengedhetetlen.

Külföldi ösztöndíjas képzés

Tapasztalataink szerint a nemzetiségi pedagógus- és általában az értelmiség-képzésben a művelt köznyelv átadása szempontjából 1969-től döntő szerepe van a külföldi ösztöndíjas képzésnek. A jövőben a nemzetiségi tanítási nyelvű iskola megteremtése érdekében növekvő számban irányítunk hallgatókat a reál szakokra is. Az utóbbi években a külföldi ösztöndíjas képzés kiterjed az értelmiségképzés minden területére, annak érdekében, hogy a fiatalok a különböző szakképzettséget anyanyelvükön szerezzék meg.

A nemzetiségi külföldi ösztöndíjas képzés lehetőségei országonként változóak. A nemzetiségi oktatásfejlesztés szempontjából indokolt a külföldi ösztöndíjas képzés megtartása, legalább az eddigi keretszámokkal.

Pedagógusok továbbképzése

A nemzetiségi pedagógusok továbbképzésének több módja ismert. Az OKSZI nemzetiségi osztálya a regionális oktatási központok, valamint a működő megyei pedagógiai intézetek közreműködésével külföldi előadókkal évente rendezik meg a hazai nyári szakmai továbbképzést, mely az utóbbi időben iskolai szakmai gyakorlattal is párosult.

Államközi munkatervek kereteiben ugyancsak évente kerül sor a külföldi továbbképző tanfolyamokra, melyek legfontosabb feladatuknak a nemzetiségi pedagógusok nyelvismertetének szinten tartását, fejlesztését tartják. Pedagógusképző intézményeink döntő többsé-

gében külföldi nyelvi lektorokat alkalmaznak. A tanító- és tanárjelöltek egyszemeszteres részképzésben vesznek részt az azonos nyelvű országokban.

Fejlesztés

Az elemzésben jelzett problémák alapján a teljes körű tartalmi megújulás mellett továbbra is szükséges a nemzetiségi oktatási rendszer mindhárom típusának a működtetése: nemzetiségi tanítási nyelvű óvoda, általános iskola és gimnázium; kétnyelvű óvoda és általános iskola, esetleg gimnázium; nemzetiségi nyelvet oktató általános iskola. Feltétlenül indokolt azonban az intézménytípusok közötti belső arányok megváltoztatása a tanítási nyelvű és a kétnyelvű intézmények javára.

Meg kell teremteni a teljes nemzetiségi nyelven történő oktatás feltételeit. Lehetővé kell tenni, hogy a jelenleg úgynevezett "tanítási nyelvű" oktatási intézmények elnevezésük szerint működhessenek. A fokozatos áttéréshez szükséges dokumentumok kimunkálását folyamatosan, nyelverületenként és differenciáltan kell biztosítani, az iskolák igénye szerint. Német és szlovén területen igény szerint tanítási nyelvű intézmények létesítését kell lehetővé tenni.

A hazai nemzetiségek szórvány-jellege miatt várhatóan a kétnyelvű oktatási forma lesz az elterjedtebb az alap- és a középfokú iskolák területén. Ezért indokolt a kétnyelvű oktatási program folytatása és igény szerinti kiterjesztése, fejlesztése, lehetőség szerint a középfokú szakoktatásban is. A nemzetiségi nyelvet oktató formát azokon a településeken indokolt megtartani, ahol a nemzetiségi lakosság száma, a nyelvismeret hiányosságai, vagy elemi feltételek híján hatékonyabb oktatási formát nem lehet bevezetni.

Főként az első két intézménytípus további személyi és tárgyi fejlesztésének anyagi feltételeit a normatív támogatási rendszer keretében lehet biztosítani. (Az intézményi struktúra kialakulása után, a későbbiekben a nemzetiségi feladatokat szolgáló normatív támogatást célszerű megvizsgálni és preferenciákat meghatározni a nemzetiségi tanítási nyelvű és kétnyelvű oktatási formák ösztönzése érdekében.)

A nemzetiségi oktatáshoz szükséges megfelelő felkészültségű pedagógusok biztosítása érdekében a felsőfokú pedagógusképző intézményekben, igény szerint emelni kell a felvételi keretszámokat. A tanárképző főiskolákon a képzési folyamatban szervezeti keretet kell biztosítani a másik szakok, főleg a reáltárgyak szaknyelvének az elsajátítására. Az óvó- és tanítóképző főiskolákon növelni kell a nemzetiségi nyelvi képzés hatékonyságát. Ahol nincs, ott nemzetiségi tanszéket kell létrehozni.

Biztosítani kell, hogy a pedagógusképzés minden fokán a nemzetiségi tanszékek készítsék fel a hallgatókat nemzetiség-specifikus feladatokra (kultúra, történet, néphagyomány stb.) ott is, ahol ilyen típusú képzés még nem folyik. A felsőfokú pedagógusképző intézmények nemzetiségi tanszékei váljanak módszertani és kutató központokká. Ahol szükséges, személyi fejlesztést kell biztosítani. A hazai nemzetiségi pedagógusképzés mellett továbbra is szükséges a teljes egyetemi képzés lehetőségének biztosítása az azonos nyelvi nemzetek egyetemén.

Az átmeneti pedagógushiány pótlására és a nemzetiségi nyelvoktatás színvonalának biztosítására továbbra is folytatni szükséges a vendégtanárok alkalmazásának programját. A középiskolákban, körzeti és országos beiskolázású nemzetiségi tanítási nyelvű általános iskolákban 1–1 vendégtanár nyelvi lektorként való működését kell biztosítani.

Az iskolába bekerülő gyermekek nyelvtudásának emelése érdekében növelni kell az iskola-előkészítő munka hatékonyságát. Az egynyelvű óvodai programot folytatni és kiterjeszteni szükséges. A kimunkálásához és megvalósításához szükséges pénzügyi feltételeket központi forrásból továbbra is biztosítani kell. Mindhárom iskolatípusban – differenciáltan – valamennyi kerettervi anyag tartalmazzon nemzetiségi önismeretet elősegítő és az adott

nemzetiség történelmét, kultúráját közvetítő anyagot, amelyek az arra alkalmas tantárgyak szervezéséi legyenek. El kell érni, hogy legalább a nemzetiségi tanítási nyelvű iskolatípus több ismeretet közvetítsen az azonos nyelvi nemzet történelméből és földrajzából.

E célokot szolgáló dokumentumok, kerettervek, óratervek kimunkálását, illetve tankönyvek kidolgozását központi forrásból szükséges biztosítani. Meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy alternatív tankönyvként az azonos nyelvi nemzetek tankönyvei közül melyeket lehet alkalmazni az egyes hazai iskola fokon és iskola típuson. Ugyancsak központilag kell gondoskodni a nemzetiségi oktató-nevelő intézmények munkáját elősegítő taneszközök külföldről történő beszerzéséről.

A nemzetiségi óvodák, általános- és középiskolák keretterveinek, óraterveinek, valamint az elkészítendő nyomtatott taneszközök (tankönyvek) koncepcióinak nyelvterületenkénti kimunkálásáról az Országos Közoktatási Intézet Szolgáltatási Irodájának Nemzetiségi Csoportja gondoskodik. E célból nyelvterületenként szakmai bizottságokat kell létrehozni.

Az oktatásirányításnak és az önkormányzatoknak – hosszabb távon – számolni kell a visszakörzetéséből adódó, a nemzetiségi nyelvi oktatással járó többletfeladatokkal.

A hatékony nevelő-oktató munka kulcsfontosságú kérdése a megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosítása. Ennek érdekében a hazai nemzetiségi pedagógusképzés keretében a tanszékek és tanszéki csoportok személyi fejlesztése, valamint a képzés szakmai anyagának korszerűsítése szükséges.

Folytatni kell a központi keretből finanszírozott, már megkezdett beruházásokat, illetve megvizsgálni a további sürgős igények megvalósításának lehetőségét.

Mata Mihály

NEMZETISÉGI OKTATÁS KÁRPÁTALJÁN

Brenzovits László történész, a Kárpátaljai Magyarok Kulturális Szövetsége titkárnak (Ungvár) információit lejegyezte Forray R. Katalin.

Ukrajnában az iskolaszervezet alapja a Szovjetunió-szerte bevezetett 9 + 2 osztály: a kilencéves általános iskolára kétéves középiskola épül. Magyar tannyelvű oktatás az óvodában, általános iskolában és középiskolában van, a szakképzésben nincsen. Az Ungvári Állami Egyetemen magyar tanárképzés folyik, egy évfolyamon mintegy 10 hallgató tanul, csaknem valamennyien lányok.

1991-ben fogadták el Ukrajnában az új oktatási törvényt, amely megengedi a nemzetiségi nyelv és kultúrák ápolását, lehetővé teszi a magánfenntartású intézmények működését az iskolarendszer minden szintjén. A törvény minden tekintetben korszerűnek és jónak tekinthető. A gyakorlati megvalósítás okoz nehézséget. A magyar kisebbség szempontjából jelentős probléma, hogy az ukrán kulturális tradíció eltér a magyartól. Ez az eltérés jelenik meg a többi között abban a vitában, amely a kulturális autonómia értelmezésében kialakult. Ukrán értelmezés szerint a magyar kisebbségnek megvan a kulturális autonómiája, mivel iskolában ápolhatja, örökítheti át anyanyelvét, van újságja, kulturális szervezete. Magyar értelmezés szerint a kulturális autonómia megfelelő intézményrendszert jelent, ez pedig hiányzik. A magyar tannyelvű iskolákat ugyanabból a központból igazgatják, mint a többségi ukrán népességét.

Ukrajna legnagyobb lélekszámú kisebbsége, az orosz, oktatási szempontból a magyarhoz hasonló helyzetben van. Ahol többen élnek, ott az iskolák többsége is orosz. Kelet-Ukrajnában ez a helyzet; például Dnyepropetrovszkban csak egyetlen ukrán iskola van. A problémát mindenütt a szórványban élő kisebbség oktatási ellátása jelenti.